

سلسله زاد المؤمن (۳)

سلسله توشه مؤمن (۳)

ورد شبانه روزی

تقديم العلامة الشيخ

د/ عبدالله بن عبدالرحمن الجبرين

نویسنده

خالد الجریسی

ترجمه

اسحاق دبیری (رحمه الله)

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

آدرس ایمیل:

سایت‌های مفید

www.aqeedeh.com

www.nourtv.net

www.islamtxt.com

www.sadaiislam.com

www.ahlesonnat.com

www.islamhouse.com

www.isl.org.uk

www.bidary.net

www.islamtape.com

www.tabesh.net

www.blestfamily.com

www.farsi.sunnionline.us

www.islamworldnews.com

www.sunni-news.net

www.islamage.com

www.mohtadeen.com

www.islamwebpedia.com

www.ijtehadat.com

www.islampp.com

www.islam411.com

www.videofarda.com

www.videofarsi.com

أحمد الله وأشكره واتى عليه واستغفروا شهداءه كإله العالمين وآريه لنا سواه
ولا نعبد إلا إياه واستشهدنا محمدًا عبده ورسوله صلى الله عليه وسلم وآل وصحبه
وسجدت خلفه قرأت هذه البندة في الورد المشروع في كل صباح ومساء مما يريح في
الأطباء النبوية والفكاكتقا الساب التي كما تخبره خالدين عبد الرحمن الجريسي
فوجدته نافعاً وصفيداً رخم صغره فوجدت حوى ما يغني عن التطويل والشغل
على الصبيح الثابت في السنة فجزى الله الكاتب خير الجزاء وضا على له الإرجاع حسن اختياره
ونفع الله بعلومه وأعماله والنا علم وصل على محمد وآل وصحبه وسلم ١٩١٩/٩
كتبه عبد الرحمن عبد الرحمن الجريسي

فهرست

۱	فهرست
۳	تقدیم
۴	مقدمه
۷	فصل اول ذکریایی که مؤمن، هر شبانه روز با خود همراه دارد
۷	دعای وقت بیدار شدن از خواب:
۷	دعای پس از وضو:
۸	ذکر بعد از نماز وتر:
۹	دعای هنگام پوشیدن لباس:
۹	دعای هنگام خارج شدن از منزل:
۱۰	دعای هنگام وارد شدن به مسجد:
۱۱	ذکرها و وردهای بعد از نماز فرض:
۱۵	دعای هنگام ورود به خانه:
۱۶	دعای پیش از خوردن و آشامیدن و پس از فارغ شدن از آن:
۲۳	فصل دوم ذکرای صبح و شام()
۳۲	پانوش

تقدیم

أَحْمَدُ اللهُ وَأَشْكُرُهُ وَأُثْنِي عَلَيْهِ وَأَسْتَغْفِرُهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَلَا رَبَّ لَنَا سِوَاهُ وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ
وبعد..

این کتابچه درباره‌ی وردها و ذکرهای شبانه روزی است که جوان پرهیزکار خالد بن عبدالرحمن جریسی از میان اخبار و احادیث صحیح نبوی برگزیده و گردآوری کرده است و در عین کوتاهی و اختصار، بسیار مفید است. محتوای این کتابچه، انباشته از اورادی است برگرفته از صحیح ترین سنت های رسول الله ﷺ که بهره گرفتن از آنها، ما را از مراجعه به وردهای طولانی بی‌نیاز می‌کند.

خداوند به گردآورنده ی آن پاداش خیر دهد و اجر او را دوچندان کند و علم و عمل او را به بالاترین درجه ها برساند.

والله أعلم وصلى الله على محمد وآله وصحبه وسلم .

نوشته‌ی: عبدالله بن عبدالرحمن الجبرین ۱/۹/۱۴۲۱هـ

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ، فَالِقِ الإِصْبَاحِ وَجَاعِلِ اللَّيْلِ سَكَنًا، رَازِقِ العِبَادِ فَمَا لِأَحَدٍ مِنْهُمْ عَنْهُ غِنَى، لَنَا الفَقْرُ إِلَيْهِ وَعَنَّا لَهُ الغِنَى وَلَهُ الدَّوَامُ وَلَنَا الفَنَاءُ وَلَهُ الكَمَالُ وَالتَّقْصُ عِنْدَنَا أَحْمَدُهُ سُبْحَانَهُ سِرًّا وَعَلَانًا وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، تَوْحِيدًا مُتَقَنًا، أَدَّخِرُهُ لِيَوْمِ التَّوْحِيدِ فِيهِ خَيْرٌ مُقْتَنَى وَأَشْهَدُ أَنَّ سَيِّدَنَا مُحَمَّدًا عَبْدَهُ وَرَسُولَهُ، سَيِّدُ الأَصْفِيَاءِ الأَمَنَاءِ، القَائِلُ: ((بَادِرُوا بِالأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ فِتْنًا...))^(۱)، خَيْرٌ مَنْ بَادَرَ لِذِكْرِ رَبِّهِ إِذَا أَصْبَحَ الصُّبْحُ وَإِذَا المَسَاءُ دَنَا، مَنْ أَتَمَّ اللهُ بِهِ نُورَ الإِسْلَامِ وَطَمَسَ بِدَعْوَتِهِ ظِلَامَ الشَّرِكِ طَمَسًا. صَلَّى اللهُ وَسَلَّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَنوَارِ الضُّحَى وَمَصَابِيحِ الدُّجَى، مَا أَصْبَحَ صُبْحٌ أَوْ مَسَاءٌ أَمْسَى وَبَعْدُ:

سپاس خدایی راست که صبح را بشکافت و شب را برای آرامش آفرید. روزی دهنده‌ی بندگان است و هیچ کس از او بی‌نیاز نیست. ما فقیر اویم و او بی‌نیاز از ماست. او همیشه زنده است و ما خواهیم مرد؛ او کامل است و ما ناقص. او را در نهان و آشکار سپاس گوئیم. گواهی می‌دهم که او یگانه است و هیچ شریکی ندارد. یگانگی محکم و استوار برای اوست که ذخیره‌ی روز قیامت است. گواهی می‌دهم که محمد بنده و فرستاده‌ی اوست؛ سید و سرور نیکان و برگزیدگان و راستگویان است که فرمود: به سوی اعمال صالح و نیک بشتابید، پیش از این که آشوب و فتنه برپا شود.

بهترین شتابنده به سوی خدا در حال آمدن صبح و شام، کسی است که به ذکر خدا پردازد، کسی که خدا نور اسلام را بر او تابانده و با دعوت او به سوی خود، تاریکی شرک را از یاد و اندیشه اش پنهان کرده است. و اما چون شتافتن به سوی کار خیر، فرجامی نیک در بر خواهد داشت و شریعت درخشان اسلام، برای ذکرهای صبح و شام، پاداشی بزرگ در نظر گرفته است، نگارنده این سطور صحیح ترین ذکرهای شبانه روزی را به ترتیب زمان ذکر آن ها به صورتی سهل و آسان گردآوری و بیان کرده است تا حفظ و حمل آن میسر باشد و خواننده بتواند ظرف چند لحظه همه‌ی آن ها را بر زبان آورد.

این اوراد و اذکار پس از مقدمه به دو فصل تقسیم شده است:

اول - ذکرهایی که در هر شبانه روز، پیوسته همراه با مؤمن است.

دوم - ذکرهای صبح و شام

قصد نگارنده از این کار، برخوردار شدن از اجر عظیم و پاداش بزرگ آن و نیز بهره مندی و استفاده ی عموم امت اسلام و تأسی به امر خداوند تعالی است که فرمودند: ﴿ادع إلى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة﴾ خلق را به حکمت و برهان و موعظه‌ی نیکو به راه خدا دعوت کن. همچنین حریص بودن بر اجر موعود خداوند است؛ چنان که رسول الله فرمودند: «مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ»^(۲)، هرکس به خیری راهنمایی کند، پاداش او مانند پاداش انجام دهنده‌ی آن خیر است.

امید است که خداوند آن را نیک از من بپذیرد و پسند خاطر مردم قرار دهد. از خوانندگان و بهره مندان، التماس دعای خیر - در اوقات اجابت - دارم و انتظارم این است که تقصیرات و اشتباهات را به بزرگواری و صبر خود نادیده بگیرند و با استفاده از علم و دانش خود به اصلاح آن بپردازند. خداوند یار و یاور ما در همه‌ی کارهاست. او برای همگان کافی است. فقط به او تکیه می‌کنیم و فقط از او یاری و کمک می‌جوییم و خشنودی او آرزوی ماست.

وصلی الله وسلم علی النبی الامی الهادی، سیدنا محمد خیر العباد وعلی آله وصحبه
ومن سار علی هدیه إلی یوم التنادی.

خالد الجریسی . ریاض ۱/۹/۱۴۲۱هـ

فصل اول

ذکرهایی که مؤمن، هر شبانه روز با خود همراه دارد

دعای وقت بیدار شدن از خواب:

((الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ))^(۳). ستایش از آن خدایی است که ما را بعد از مردن زنده گردانید و زنده شدن به سوی اوست .

((الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَاقَانِي فِي جَسَدِي وَرَدَّ عَلَيَّ رُوحِي وَأَذِنَ لِي بِذِكْرِهِ))^(۴). ستایش از آن خدایی است که به من تندرستی بخشید و جانم را به من باز گردانید و به من اجازه‌ی ذکرش را داد .

دعای هنگام ورود به مستراح و خارج شدن از آن:

پیش از وارد شدن می‌گوید:

((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ))^(۵). خدایا! از شیطان های نر و ماده به تو پناه می‌برم .

و پس از خارج شدن می‌گوید: ((عُفْرَانَكَ))^(۶). خدایا مرا بیامرز .

دعای پس از وضو:

((أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ))^(۷) .

گواهی می‌دهم که معبودی به حق نیست مگر خدای یکتا و برای او هیچ شریکی نیست و گواهی می‌دهم که محمد ﷺ بنده و فرستاده‌ی خداست .

ذکر بعد از نماز وتر:

((سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ يُطِيلُ فِي آخِرِهِنَّ))^(۸). آی بالثالثة
 ((ویرفعُ صوتهُ بها))^(۹) .

«خداوند پاک و منزّه است، در نهایت پاکی است». سه بار آن را تکرار می‌کند و مرتبه‌ی سوم با صدای بلند آن را می‌کشد .

آن چه در وقت اذان گفته می‌شود:

شنونده‌ی اذان باید هر چه مؤذن می‌گوید، تکرار کند به جز جمله‌ی: ((حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ)) و به جای آن بگوید: ((لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ))^(۱۰) هیچ توانایی و هیچ قدرتی نیست مگر با یاری و کمک خدا. آن هم برای دوری از گناه و پایداری در فرمان او .

آن چه بعد از گفتن اذان لازم است بگوید.

می‌گوید: ((أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ (اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ مُحَمَّدٍ)، رَضِيْتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا))^(۱۱) .

گواهی می‌دهم که معبودی به حق جز خدای یکتا نیست و او هیچ شریکی ندارد و محمد ﷺ بنده و فرستاده‌ی خداست، درود و سلام بر بنده و فرستاده‌ی خدا محمد ﷺ باد .

((اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ، آتِ الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مُحَمَّدًا الَّذِي وَعَدْتَهُ))^(۱۲) .

بارخدا یا! ای صاحب این دعاها و نمازی که بر پا می‌شود، به محمد ﷺ وسیله (درجه ای است در بهشت که مخصوص حضرت محمد ﷺ می‌باشد) و فضیلت عطا فرما و او را مقام و منزلت نیکو که وعده داده ای بده .

دعای هنگام پوشیدن لباس:

((الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا الثَّوْبَ وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ))^(۱۳) .

ستایش از آن خدایی است که مرا این لباس پوشانید و آن را بدون هیچ قدرت و توانایی من، روزی ام گردانید .

دعای هنگام خارج شدن از منزل:

((بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ))^(۱۴) .

به نام خدا بر خدا توکل کردم. توانایی و قدرتی در دوری از گناه و پایداری بر طاعت [و عبادت ها] نیست، مگر به یاری خدا .

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضِلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ، أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ» (۱۵).

خدایا! به تو پناه می‌برم از این که گمراه کنم یا گمراه شوم، بلغزانم یا لغزیده شوم، ظلم کنم یا بر من ظلم شود، آزار دهم یا به من آزار رسد.
دعای هنگام رفتن به سوی مسجد:

«اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا وَفِي بَصَرِي نُورًا وَفِي سَمْعِي نُورًا وَعَنْ يَمِينِي نُورًا وَعَنْ شِمَائِي نُورًا وَفَوْقِي نُورًا وَتَحْتِي نُورًا وَأَمَامِي نُورًا وَخَلْفِي نُورًا وَعَظْمِي نُورًا» (۱۶).

خدایا! در قلبم نوری قرار ده و در چشمم نوری و در گوشم نوری و از سمت راستم نوری و از سمت چپم نوری و از بالا و از پایینم نوری و از رو به رویم و از پشت سرم نوری و برایم نوری بلندقدر [و بزرگ] قرار ده.
دعای وقت سوار شدن ماشین و هرچه به حرکت درآید:

«بِسْمِ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ» (۱۷).

به نام خدا؛ ستایش از آن خداست، منزه و پاک است آن که برای ما این مرکوب و سواری را مطیع و رام نمود درحالی که ما توانایی رام کردن آن را نداشتیم. و هرآینه ما به سوی پروردگار خویش باز می‌گردیم.

دعای هنگام وارد شدن به مسجد:

«بِسْمِ اللَّهِ، وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ»^(۱۸).

به نام خدا؛ درود و سلام بر رسول خدا باد. خدایا دروازه های نیکی و احسانت را بر من بگشا.

ذکرها و وردهای بعد از نماز فرض:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ (يقولها ثلاثاً).

از خدا آمرزش می طلبم (سه بار).

«اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»^(۱۹).

خدایا تو سلامی و سلامتی از توست؛ بسیار با برکتی تو ای صاحب بزرگی و بخشایش.

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، لَهُ التَّعَمُّةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ»^(۲۰).

معبودی به حق نیست مگر خدای یکتا؛ یگانه است، شریکی ندارد، پادشاهی از آن اوست و ستایش از آن او. و او بر هر چیز تواناست، توانایی و قدرتی در دوری از گناه و در پایداری بر طاعت نیست، مگر با یاری خدا. معبودی به حق نیست مگر خدای یکتا؛ جز او کسی را نمی پرستیم و نعمت

و احسان و مدح و نیکویی، از آن اوست معبودی به حق نیست مگر خدا، عبادت ما خالص برای اوست، هر چند کفار را خوش نیاید.

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِي لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ» (۲۱).

نیست معبودی به حق، مگر خدای یکتا. شریکی ندارد، پادشاهی از آن اوست و ستایش از آن او. و او بر هرچیز تواناست. الهی! بازدارنده ای نیست از آن چه خواهی عطا فرمایی و نه دهنده ای از آن چه خواهی منع نمایی. و توانگری سود ندهد نزد تو توانگری اش را.

افزون بر آن چه گفته شد، دعاهاى زیر را ده بار پس از نماز صبح و مغرب، تکرار می کند:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» بعد الفجر و كذلك بعد المغرب، عَشْرَ مَرَّاتٍ (۲۲).

نیست معبودی به حق مگر خدای یکتا، شریکی برای او نیست، پادشاهی از آن اوست و ستایش از آن او. زنده می کند و می میراند و او بر هر چیز قادر است.

«يُسَبِّحُ اللَّهُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَيَحْمَدُ اللَّهُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَيُكَبِّرُ اللَّهُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، فَتِلْكَ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ، ثُمَّ يَقُولُ تَمَامَ الْمِائَةِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (۲۳).

۳۳ بار سبحان الله، ۳۳ بار الحمد لله و ۳۳ بار الله اكبر می گوید که روی هم ۹۹ بار می شود. سپس با گفتن (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) عدد (۱۰۰) را کامل می کند .

سپس آیه الكرسي می خواند: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ [البقرة: الآية ۲۵۵] (۲۴) .

خدای یکتاست که جز او خدایی نیست، زنده و پاینده است، هرگز او را کسالت خواب فرا نگیرد، تا چه رسد که به خواب رود، اوست مالک آن چه در آسمان ها و زمین است، که را جرأت است که در پیشگاه او به شفاعت برخیزد مگر به فرمان او، علم او محیط است به آن چه پیش نظر خلق آمده است و آن چه سپس خواهد آمد و خلق به هیچ مرتبه‌ی علم او احاطه نتواند کرد، مگر به آن چه او خواهد؛ قلمرو علمش از آسمان‌ها و زمین فراتر و نگهبانی زمین و آسمان بر او آسان و بی‌زحمت است، چه او دانای بزرگوار و توانای باعظمت است.

سپس با این سوره ها به پایان می‌رساند: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ (۱) ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ (۲) ﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ (۳) ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ (۴) . [سوره الإخلاص] .

ای پیامبر خدا! به کسی که درباره‌ی صفت پروردگارت از تو پرسید، بگو: الله آن خدای یکتا پاک و منزّه از ترکیب و تعداد است، او یکتای یکتاست، خدای یکتاست که همه‌ی بندگان برای انجام و بر آورده شدن نیازهای خود، به او روی می‌آورند و از او مدد می‌جویند؛ بی‌نیاز است و مقصود فقط ذات پاک اوست، نزاید و زاده نشود برای اینکه زادن و زاده شدن، نشانه‌ی مخلوق بودن است که محل تغییر و دگرگونی هستند و نباشد برای او همتایی؛ کسی نیست که بتواند همتای خدا باشد، خدا نه مانندی دارد، نه کسی که بتواند در مقابل او قرار گیرد .

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (۱) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (۲) وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (۳) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (۴) وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (۵)﴾ .
[سوره الفلق] .

ای پیامبر ما بگو: من از شر آفریده‌ها به خدای فروزنده‌ی صبح روشن پناه می‌برم و از شر شبِ تار هنگامی که در آید و از شر زنان افسونگر چون به جادو در گره‌ها بدمند و از شر حسود بدخواه چون آتش رشک و حسد برافروزد .

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (۱) مَلِكِ النَّاسِ (۲) إِلَهِ النَّاسِ (۳) مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (۴) الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (۵) مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (۶)﴾ . [سوره الناس] (۲۵) .

ای پیامبر ما بگو: من به پروردگار آدمیان پناه می‌برم، پادشاه آدمیان، خدا یکتا معبود آدمیان از شر وسوسه‌ی شیطان، آن شیطان که در دل مردم

وسوسه و اندیشه‌ی بد افکند، چه آن شیطان از جنس جن باشد یا از نوع انسان .

سپس مؤمن پس از فراغت از نمازهای صبح و عصر، به ذکرها و دعاهای صبح و شام مشغول می‌شود، که آن را به طور مشروح این شاء الله در فصل بعد ذکر خواهیم کرد .

دعای هنگام خارج شدن از مسجد:

«بِسْمِ اللَّهِ، وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ»^(۲۶) .

به نام خدا و درود و سلام بر رسول الله.
خدایا! من از تو احسانت را می‌خواهم، خدایا! مرا از شیطان رانده شده حفظ نما .

دعای هنگام ورود به خانه:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلِجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ بِسْمِ اللَّهِ وَحُجْنَا وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا وَعَلَى اللَّهِ رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا» ثُمَّ لِيُسَلِّمْ عَلَى أَهْلِهِ^(۲۷) .

به نام خدا وارد شدیم و به نام خدا خارج شدیم و برپروردگار خود توکل کردیم.

آن گاه به افراد خانواده اش سلام می‌کند.

دعاءُ البدءِ بالطعامِ والشرابِ والفراغِ منه:

دعای پیش از خوردن و آشامیدن و پس از فارغ شدن از آن:

هنگام شروع می گوید:

((بِسْمِ اللَّهِ)) (۲۸) فَإِنْ نَسِي قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ أَوْلَهُ وَأَخْرَهُ (۲۹). به نام خدا.
و اگر در آغاز فراموش کرد، می گوید: به نام خدا در اول و آخر.
وقتی از خوردن [و آشامیدن] فارغ شد، می گوید: ((الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا طَيِّبًا
مُبَارَكًا فِيهِ، غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلَا مُوَدِّعٍ وَلَا مُسْتَعْنَى عَنْهُ رَبَّنَا)) (۳۰).

ستایش از آن خداست، ستایشی بسیار، نیکو و پربرکت؛ خدا بی نیاز
است و درخواست کردن و خواهش از او همیشه ادامه دارد و همه به او
نیازمند هستند. پروردگارا ستایش ما را بپذیر.

بعضی از ذکرهای هنگام خواب:

ثم يقرأ آية الكرسي: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا
نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ
مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ
كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ (۳۱).
[البقرة: الآية ۲۵۵] (۳۱).

خدای یکتاست که جز او خدایی نیست، زنده و پاینده است، هرگز او
را کسالت خواب فرا نگیرد تا چه رسد که به خواب رود، اوست مالک آن
چه در آسمان ها و زمین است، که را جرأت است که در پیشگاه او به
شفاعت برخیزد مگر به فرمان او، علم او محیط است به آن چه پیش نظر

خلق آمده است و آن چه سپس خواهد آمد و خلق به هیچ مرتبه‌ی علم او احاطه نتوانند کرد مگر به آن چه او خواهد؛ قلمرو علمش از آسمان‌ها و زمین فراتر و نگهبانی زمین و آسمان بر او آسان و بی‌زحمت است، چه او دانای بزرگوار و توانای باعظمت است.

خدا معبودی است که جز او معبودی به حق نیست، زنده و تدبیرکننده‌ی مخلوقات است، چُرت و خواب به او دست نمی‌یابد، آن چه در آسمان‌ها و زمین است از آن اوست، کیست که بتواند نزد او شفاعت نماید مگر به اجازه‌ی او؛ آن چه را که خلق شدگان در پیش رو دارند و آن چه را پشت سر می‌گذارند می‌داند، از علم خدا هیچ نمی‌دانند مگر آن چه او بخواهد، گُرسی او آسمان‌ها و زمین را فراگرفته و نگهداری آسمان‌ها و زمین بر خداوند سنگینی نمی‌کند و او بلندمرتبه‌ی بزرگ قدر است .

۲- آخر سوره بقره را می‌خواند: ﴿أَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٣٥﴾ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ لَبِثُ ﴿٣٦﴾﴾. [سورة البقرة: الآياتان ۲۸۵-۲۸۶] (۳۲).

پیامبر به آن چه از طرف پروردگارش بر او نازل شده ایمان آورده و مؤمنان نیز همه به خدا و فرشتگان و کتاب‌ها و پیامبران او ایمان آوردند و

گفتند: بین هیچ یک از پیامبران خدا فرق نگذاریم و گفتند: شنیدیم و اطاعت کردیم، پروردگارا آمرزش تو را می‌خواهیم و بازگشت به سوی توست. خداوند هیچ کس را جز به قدر توانایی او مکلف نمی‌کند، نیکی‌های هر شخصی به نفع خود او و بدیهایش نیز به زیان خود اوست، پروردگارا! اگر فراموش و یا خطا کردیم، ما را به آن مؤاخذه مکن، پروردگارا! تکلیف طاقت فرسا چنان که بر پیشینیان ما نهادی بر ما نگذار، پروردگارا تکلیفی فوق طاقت ما بردوش ما منه و در گذر و بیامرز و بیخشای ما را، تو خداوند مایی؛ پس ما را بر گروه کافران یاری فرما.

و این سوره را می‌خواند: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ﴿٤﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾﴾. [سوره الکافرون] (۳۳).

ای پیامبر بگو که ای کافران مشرک! من آن بت‌ها را که شما به خدایی می‌پرستید، هرگز نمی‌پرستم و شما هم آن خدای یکتایی که من پرستش می‌کنم، پرستش نمی‌کنید، نه من خدایان باطل شما را عبادت می‌کنم و نه شما یکتا خدای معبود مرا عبادت خواهید کرد؛ پس اینک دین شما برای شما و دین من برای من.

۴ - دستهایش را با هم جمع کرده و نزد هم قرار می‌دهد، سپس در آن می‌دمد و سوره‌های زیر را می‌خواند: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤﴾﴾. [سوره الإخلاص].

ای پیامبر خدا! به کسی که درباره‌ی صفت پروردگارت از تو پرسید، بگو: الله آن خدای یکتا پاک و منزّه از ترکیب و تعداد است، او یکتای یکتاست خدای یکتاست که همه‌ی بندگان برای بر آورده شدن نیازهای خود، به او روی می‌آورند و از او مدد می‌جویند، بی‌نیاز است و مقصود فقط ذات پاک اوست. نزاید و زاده نشود، برای این که زادن و زاده شدن نشانه‌ی مخلوق بودن است که محل تغییر و دگرگونی هستند و نباشد برای او همتایی؛ کسی نیست که بتواند همتای خدا باشد خدا نه مانندی دارد، نه کسی که بتواند در مقابل او قرار گیرد .

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (۱) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (۲) وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (۳) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (۴) وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (۵)﴾
[سوره الفلق].

ای پیامبر ما بگو: من از شر مخلوقات، به خدای فروزنده‌ی صبح روشن پناه می‌برم و از شر شب تار هنگامی که در آید و از شر زنان افسونگر چون به جادو در گره‌ها بدمند و از شر حسود بدخواه چون آتش رشک و حسد برافروزد .

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (۱) مَلِكِ النَّاسِ (۲) إِلَهِ النَّاسِ (۳) مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (۴) الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (۵) مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (۶)﴾ . [سوره الناس].

ای پیامبر ما بگو: من به پروردگار آدمیان پناه می‌برم، پادشاه آدمیان، یکتا معبود آدمیان، از شر وسوسه‌ی شیطان، آن شیطان که در دل مردم وسوسه و اندیشه‌ی بد افکند، چه آن شیطان از جنس جن باشد یا از نوع انسان . سپس دو کف دست را به سر و صورت و به تمامی بدنش تا آن جا که بتواند می‌کشد و این عمل را سه بار تکرار می‌کند^(۳۴).

۵- ۳۳ بار سبحان الله، ۳۳ بار الحمد لله و ۳۴ بار الله أكبر می‌گوید^(۳۵).

۶- سپس می‌گوید: ((اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَحْيَا وَبِاسْمِكَ أَمُوتُ))^(۳۶). خداوندا

با نام تو زنده می‌شوم و می‌میرم.

۷- و اگر بخواهد، این [عبارت] را می‌افزاید: ((بِاسْمِكَ رَبِّ وَضَعْتُ جَنِّي وَبِكَ أَرْفَعُهُ، إِنْ أَمْسَكَتْ نَفْسِي فَأَرْحَمْهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ))^(۳۷).

با نام تو ای پروردگار، پهلویم را بر زمین گذاشتم و با نام تو آن را بلند می‌کنم، پس اگر جانم را گرفتی به آن رحم کن و اگر آن را نگه داشتی، به آن چه بندگان نیک و صالح را حفظ می‌کنی حفظ نما .

۸- و با این دعا آن را به پایان می‌برد: ((اللَّهُمَّ أَسَلْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَالْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنَاجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ))^(۳۸).

الهی! جانم را به تو سپردم و کارم را به تو واگذاشتم و رویم را به سوی تو گردانیدم و به تو تکیه کردم. در حال امید به ثوابت و ترس از عذابت،

پناهگاه و جای نجاتی از عذاب تو جز به سوی تو نیست؛ به کتابی که نازل نمودی و پیامبری که فرستادی ایمان آوردم .

ذکر وقت بیدار شدن از خواب:

((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي))^(۳۹).

نیست معبودی به حق مگر خدای یکتا، برای او شریکی نیست، مُلک هستی از آن اوست، ستایش از آن اوست و او بر هر چیز تواناست، ستایش از آن خداست، خداوند پاک است و توانایی و قدرتی در دوری از گناه و پایداری بر طاعت نیست مگر با کمک و یاری خداوند، خدایا مرا بیامرز. سپس وضو گرفته و نماز می خواند و اگر می خواهد بعد از آن می خوابد

این ذکرهای شبانه روزی است که خداوند فرصت داد تا آن را گرد آورم و باید مؤمن همیشه آن را همراه و ملازم خود بداند . اکنون فصل دیگری مخصوص ذکرهای صبح و شام .

فصل دوم

ذکرهای صبح و شام (۴۰)

بسم الله الرحمن الرحيم: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾﴾ .
[سورة البقرة: الآية ۲۵۵] (۴۱). ومن فَضْلِ ذَلِكَ (۴۲): أَنْ يَحْفَظَهُ اللَّهُ وَلَا يَقْرَبَهُ شَيْطَانٌ وَالْأَيُّ يَمْنَعُهُ مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ إِلَّا أَنْ يَمُوتَ .

خدا معبودی است که جز او معبودی به حق نیست، زنده و تدبیرکننده‌ی مخلوقات است، چرت و خواب به او دست نمی‌یابد، آن چه در آسمان‌ها و زمین است از آن اوست، کیست که بتواند نزد او شفاعت نماید مگر به اجازه‌ی او. آن چه را که آفریدگان در پیش رو دارند و آن چه را پشت سر می‌گذارند می‌داند، از علم خدا هیچ نمی‌دانند مگر آن چه او بخواهد، گرسی او آسمان‌ها و زمین را فراگرفته و نگهداری آسمان‌ها و زمین بر خداوند سنگینی نمی‌کند و او بلندمرتبه‌ی بزرگ قدر است .
از فضیلت‌های آیه‌ی بالاست که خدا او را حفظ نماید و شیطان به او نزدیک نشود و این که هیچ چیز مانع ورود او به بهشت نشود، مگر این که بمیرد .

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۴)﴾ . [سوره الإخلاص].

ای پیامبر خدا! به کسی که درباره‌ی صفت پروردگارت از تو پرسید، بگو: الله آن خدای یکتا پاک و منزّه از ترکیب و تعداد است او یکتای یکتاست، خدای یکتاست که همه‌ی بندگان برای انجام و بر آورده شدن نیازهای خود، به او روس می‌آورند و از او مدد می‌جویند، بی‌نیاز است و مقصود فقط ذات پاک اوست، نزاید و زاده نشود برای این که زادن و زاده شدن نشانه‌ی مخلوق بودن است که محل تغییر و دگرگونی هستند و نباشد برای او همتایی؛ کسی نیست که بتواند همتای خدا باشد خدا نه مانندی دارد، نه کسی که بتواند در مقابل او قرار گیرد .

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (۱) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (۲) وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (۳) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (۴) وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (۵)﴾ . [سوره الفلق]

ای پیامبر ما بگو: من از شر مخلوقات به خدای فروزنده‌ی صبح روشن پناه می‌برم و از شرّ شب تار هنگامی که در آید و از شرّ زنان افسونگر چون به جادو در گره‌ها بدمند و از شرّ حسود بدخواه چون آتش رشک و حسد بر افروزد.

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (۱) مَلِكِ النَّاسِ (۲) إِلَهِ النَّاسِ (۳) مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (۴) الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (۵) مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (۶)﴾ . [سوره الناس] (وَيَقْرَأُ ذَلِكَ ثَلَاثًا) (۴۳).

ای پیامبر ما بگو: من به پروردگار آدمیان پناه می‌برم، پادشاه آدمیان، یکتا معبود آدمیان، از شر وسوسه‌ی شیطان، آن شیطان که در دل مردم وسوسه و اندیشه‌ی بد افکند، چه آن شیطان از جنس جن باشد یا از نوع انسان. و این سوره‌ها را سه بار تکرار می‌کند.

و این، برای او از هر چیز دیگر کفایت می‌کند و در قرائت آن اجر و پاداش است، و هرکس سوره اخلاص را سه بار بخواند، گویی همه‌ی قرآن را خوانده است.

دقت شود که تکرار سه سوره فقط در صبح و شام و وقت خواب می‌باشد اما پس از نمازهای فرض، سه مرتبه تکرار نمی‌شود.

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (عشر مراتٍ) أو (مائة مرة) (۴۴).

معبودی به حق نیست مگر خدای یکتا، شریکی برای او نیست، پادشاهی هستی از آن اوست، ستایش از آن اوست و او بر هر چیز تواناست.

این را ده بار یا صد بار تکرار می‌کند.

من قالها (عشرًا) فكأنه أعتق رقبته من ولد إسماعيل عليه السلام.

هرکس ده بار تکرار کند، مانند آن که یک برده‌ی مسلمان - از فرزندان

اسماعیل عليه السلام - آزاد کرده است.

ومن قالها (مائة) يكتب له مائة حسنة ويمحى عنه مائة سيئة. وتكون

له جزأ من الشيطان في يومه ذاك حتى يمسي.

و هرکس صد بار آن را بگوید، صد نیکی برای او نوشته می‌شود و صد بدی از او پاک می‌شود و آن روز تا هنگام شب، آن ورد برای او پناهگاه و پرده ای است در برابر شیطان.

((سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ)) (ثلاث مرات) (۴۵).

خدا پاک است و او را به اندازه‌ی مخلوقاتش و خشنودی‌اش و سنگینی عرش و جوهر سخنانش، ستایش می‌کنم. سه بار آن را تکرار می‌کند.

و این ورد با تمامی ذکرهایی که ممکن است از صبح تا ظهر بگوید، برابر است .

((سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ)) (مائة مرة) (۴۶).

خدا پاک است و او را ستایش می‌کنم (صد بار) .

و فضیلت آن، این که تمامی خطاهایش از بین می‌رود و هیچ چیزی بهتر و برتر از آن چه از سوی او آمده، نمی‌آید.

((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ)) (۴۷). يُكْرَرُهَا عَشْرَ مَرَاتٍ، أَوْ يُكْتَرُ مَا شَاءَ لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ: ((مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا)) (۴۸).

ده بار یا بیشتر آن را تکرار می‌کند، چون رسول اکرم ﷺ فرمودند: «کسی که یک بار بر من درود بفرستد، خداوند ده بار بر او درود می‌فرستد».

همچنان آن را روز و شب جمعه بسیار تکرار می‌کند، چون رسول اکرم ﷺ فرمودند: ((إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ... فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ...)) (۴۹).

«بهترین روزهای شما روز جمعه است، بر من درود بسیاری بفرستید» .
 سَيِّدُ الْاِسْتِغْفَارِ: ((اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ)) (۵۰).
 خدایا! تو پروردگار من هستی، جز تو معبودی به حق نیست. مرا آفریدی، و من بنده‌ی تو هستم و من به پیمان و وعده‌ی خود با تو، به اندازه‌ی ای که بتوانم پایدارم، از شرّ آن چه انجام داده‌ام به تو پناه می‌برم، از نعمت تو بر خود آگاهم و به گناهانم اعتراف می‌کنم پس مرا بیامرزش که هرآینه جز تو کسی آمرزنده‌ی گناهان نیست .

مَنْ قَالَهُ مُوقِنًا بِهِ وَمَاتَ بَعْدَ ذَلِكَ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ.
 هرکس این دعا را از روی یقین بگوید و پس از آن بمیرد، بهشت بر او واجب می‌گردد.

((أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ)) (سَبْعِينَ أَوْ مِائَةَ مَرَّةٍ) (۵۱).

از خدا آمرزش می‌طلبم و به سوی او توبه می‌کنم (هفتاد بار).

و این سبب آسایش قلب و بخشایش گناهان می شود .

((اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ .
وَإِذَا أَمْسَى فَلْيُقُلْ: اللَّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ
وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ))^(۵۲).

خدایا! به فرمان تو صبح کردیم و به فرمان تو شام کردیم و به فرمان تو
زنده می شویم و به فرمان تو می میریم و زنده شدن به سوی توست.
و وقت شب بگوید: خدایا! به فرمان تو شام کردیم و به فرمان تو صبح
کردیم و به فرمان تو زنده می شویم و به فرمان تو می میریم و بازگشت ما به
سوی توست .

((اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبُّ كُلِّ
شَيْءٍ وَمَلِيكُهُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّهِ وَأَنْ أَتَرَفَّ
عَلَى نَفْسِي سُوءًا أَوْ أَجْرَهُ إِلَى مُسْلِمٍ))^(۵۳).

خدایا! ای آفریننده ی آسمان ها و زمین و ای پروردگار هر چیز و مالک
آن! گواهی می دهم به این که معبودی به حق نیست مگر تو، از شر نفسم و
از شر شیطان و این که مرا به شرک بیندازد و از این که نسبت به خود
مرتکب بدی شوم و یا بدی را به مسلمانی نسبت دهم، به تو پناه می برم.

۱۱- ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ
وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَآمِنْ رَوْعَاتِي، اللَّهُمَّ
أَحْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ
بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي))^(۵۴). خدایا! من از تو در دنیا و آخرت

عافیت می طلبم خدایا! من در دین و دنیا و خانواده و دارایی، از تو آمرزش و عافیت می خواهم، خدایا! عیب هایم را بپوشان و ترسم را ایمن گردان، خدایا! مرا از روبرویم و از پشت سرم و از سمت راستم و از سمت چپم و از بالایم حفظ فرما.

و این سببی است تا خداوند بنده را حفظ نماید، به خصوص از این که خوار و پنهان بمیرد.

((أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ (أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى) الْمَلِكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)) ویزید این شاء - مساءً: ((رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا)) (۵۵).

به بامداد وارد شدیم و موجودات هستی به بامداد وارد شدند درحالی که آن ها از آن خدا هستند و ستایش از آن خداست و معبودی به حق نیست مگر خدای یکتا یگانه است، شریکی ندارد و پادشاهی از آن اوست و ستایش از آن او. و او بر هر چیز تواناست.

و در هنگام شام اگر بخواهد، می تواند این دعا را بر دعاهای دیگر بیفزاید:

پروردگارا! از تو می خواهم خیر آن چه را که در این شب است و خیر آن چه پس از آن است. و به تو از شر آن چه در این شب است و شر آن چه پس از آن است، پناه می برم.

«أَصْبَحْنَا (أَمْسَيْنَا) عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ وَعَلَى كَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ وَعَلَى دِينِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ وَعَلَى مِلَّةِ آبَائِنَا إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ» (۵۶).

با دین اسلام و کلمه‌ی توحید و دین پیامبران محمد ﷺ و شریعت پدرمان ابراهیم - که مایل به دین حق و مسلمان بود و نه از مشرکان - به بامداد وارد شدیم .

«أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ» (۵۷) . مَنْ نَزَلَ مَنْزِلًا فَقَالَهَا لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَتْرَكَ مَنْزِلَهُ ذَلِكَ .

پناه می‌برم به کلام خدا از شر آن چه آفریده است، هرکس به مکان و منزلی برسد و [در آن جا] اقامت کند و این دعا را بخواند، هیچ چیز به او ضرر نمی‌رساند تا وقتی که آن مکان را ترک کند.

«بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ» (۵۸) . مَنْ قَالَهَا ثَلَاثًا لَمْ تُصِبْهُ فُجَاءَةٌ بَلَاءٍ .

به نام خدایی که با نام او، به چیزی در زمین و آسمان ضرر نمی‌رسد و او شنوا و داناست. هرکس این جمله را سه بار بگوید، هیچ بلا و مصیبتی به او نمی‌رسد .

«رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا» (۵۹) . مَنْ قَالَهَا ثَلَاثًا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُرْضِيَهُ .

به پروردگاری خدا و دین اسلام و پیامبری محمد ﷺ خشنودم.

هرکس این را سه بار تکرار کند، خداوند بر خود لازم دانسته که روز قیامت او را راضی گرداند .

برادر عزیز! این ذکرهایی بود که از میان ذکرهای شبانه روزی برگزیده

بودم.

از خداوند تعالی می‌خواهم که من و شما را توفیق دهد تا این [اذکار و اوراد] را حفظ کرده و به آن عمل کنیم، اقتدا و پیروی از سنت رسول الله

ﷺ .

والحمد لله الذی بنعمته تتم الصالحات .

پانوشت

- (۱) مسلم؛ الإیمان؛ باب: الحث على المبادرة قبل تظاهر الفتن؛ حديث (۱۱۸) از ابی هریره رضی اللہ عنہ.
- (۲) مسلم؛ الإمامة؛ باب: فضل إعانة الغازي في سبيل الله؛ حديث (۱۸۹۳) از ابی مسعود الأنصاري رضی اللہ عنہ.
- (۳) البخاري؛ الدعوات؛ باب: ما يقول إذا أصبح؛ حديث (۶۳۲۵) از ابی ذر رضی اللہ عنہ وحديث (۷۳۹۵).
- (۴) الترمذي؛ الدعوات؛ باب: منه دعاء؛ (باسمك ربي وضعت جنبي...)؛ حديث (۳۴۰۱) از ابی هریره رضی اللہ عنہ.
- (۵) البخاري؛ الوضوء؛ باب: ما يقول عند الخلاء؛ حديث (۱۴۲) از انس رضی اللہ عنہ. وحديث (۶۳۲۲) همچنين از او . ومسلم؛ الحيض؛ باب: ما يقول إذا أراد دخول الخلاء؛ حديث (۳۷۵) هم از او . (الحديث) در مسلم با سکون (ب) ثبت شده است.
- (۶) أبوداود؛ الطهارة؛ باب: ما يقول الرجل إذا خرج من الخلاء؛ حديث (۳۰) از عایشه رضي الله عنها. والترمذي؛ باب: الطهارة؛ باب: ما يقول إذا خرج من الخلاء؛ حديث (۷) هم از او .
- (۷) مسلم؛ الطهارة؛ باب الذكر المستحب عقب الوضوء؛ حديث (۲۳۴) از عقبه بن عامر رضی اللہ عنہ.
- (۸) النسائي؛ قيام الليل وتطوع النهار؛ باب: كيف الوتر بثلاث؛ حديث (۱۷۰۰) از ابی بن کعب رضی اللہ عنہ.
- (۹) همان کتاب؛ باب: نوع آخر من القراءة في الوتر؛ حديث (۱۷۳۳) از عبدالرحمن بن أبزی رضی اللہ عنہ.
- (۱۰) البخاري؛ الأذان؛ باب: ما يقول إذا سمع المنادي؛ حديث (۶۱۱) از ابی سعید رضی اللہ عنہ. ومسلم؛ الصلاة؛ باب: استحباب القول مثل قول المؤذن؛ حديث (۳۸۵) از عمر رضی اللہ عنہ.
- (۱۱) از مجموع دو روایت همان کتاب؛ همان باب؛ حديث (۳۸۴) از عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما وحديث (۳۸۶) از سعد بن ابی وقاص .
- (۱۲) البخاري؛ الأذان؛ باب: الدعاء عند النداء؛ حديث (۶۱۴) از جابر بن عبد الله رضي الله عنهما .

- (۱۳) أبوداود؛ اللباس؛ حديث (۴۰۲۳) از معاذ رضي الله عنه .
- (۱۴) أبوداود؛ الأدب؛ باب: ما يقول إذا خرج من بيته؛ حديث (۵۰۹۵) از انس رضي الله عنه .
- (۱۵) همان کتاب؛ حديث (۵۰۹۴) از ام سلمة رضي الله عنها.
- (۱۶) مسلم؛ الصلاة؛ باب: في صلاة الليل وقيامه؛ حديث (۷۶۳) از عبدالله بن عباس رضي الله عنهما .
- (۱۷) قسمتی از حدیثی است که ابوداود آن را روایت کرده؛ الجهاد؛ باب: ما يقول الرجل إذا ركب؛ حديث (۲۶۰۲) از علي بن ربيعة از علي رضي الله عنه . والترمذي؛ الدعوات؛ باب: ما جاء ما يقول إذا ركب دابة؛ حديث (۳۴۴۶) هم از او .
- (۱۸) مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ باب: ما يقول إذا دخل المسجد؛ حديث (۷۱۳) از ابی حمید رضي الله عنه واین عبارت در آن نیست: (فليسلم علي النبي صلى الله عليه وسلم) و روایت ابی داود والنسائي وابن ماجه وغير آن ها با اسناد صحیح می باشد؛ چنان که امام النووي در الأذکار؛ باب: ما يقوله عند دخول المسجد والخروج منه، آورده است .
- والحافظ ابن القيم رحمه الله در جلاء الأفهام؛ موطن هشتم از مواطن الصلاة على النبي صلى الله عليه وسلم: عند دخول المسجد وعند الخروج منه؛ چنان که ابن خزيمة در صحيح وابوحاتم ابن جبان از ابی هريره رضي الله عنه روایت کرده اند: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم، قال: ((إذا دخل أحدكم المسجد فليسلم على النبي صلى الله عليه وسلم، وليقل: اللهم افتح لي أبواب رحمتك وإذا = = خرج فليسلم على النبي صلى الله عليه وسلم، وليقل: اللهم أجزني من الشيطان)).
- اه . اگر یکی از شما به مسجد داخل شد، درود بر پیامبر بفرستد و بگوید: (اللهم افتح لي أبواب رحمتك) و اگر خارج شد درود بر پیامبر بفرستد و بگوید: (اللهم أجزني من الشيطان) نگا: عون المعبود شرح ابی داود ص ۱۸ .
- (۱۹) مسلم؛ المساجد؛ باب: استحباب الذكر بعد الصلاة وبيان صفة؛ حديث (۵۹۱) از ثوبان رضي الله عنه . واما چگونگی استغفار: امام الأوزاعي رحمه الله در همان روایت چنین ذکر کرده اند که بگوید: (أستغفر الله، أستغفر الله) .

- (۲۰) همان کتاب؛ حدیث (۵۹۴) از عبدالله بن زبیر رضی الله عنه .
- (۲۱) البخاری؛ الأذان؛ باب: الذكر بعد الصلاة؛ حدیث (۸۴۴) از مغیره بن شعبه رضی الله عنه و مسلم؛ المساجد؛ باب: استحباب الذكر بعد الصلاة و بیان صفته؛ حدیث (۵۹۳) هم از او.
- (۲۲) ثابت بودن آن در سنت پیامبر صلی الله علیه و آله ساحة العلامة ابن باز رحمه الله در تحفة الأخیار و ثابت بودن آن را پس از نماز صبح آورده است. الترمذی در الدعوات؛ باب: فی ثواب کلمة التوحید؛ = حدیث (۳۴۷۴) از ابی ذر رضی الله عنه . وقال الترمذی: هذا حدیث حسن صحیح غریب . ا هـ . و اما ثابت بودن آن پس از نماز مغرب؛ همچنین در سنن الترمذی؛ الدعوات؛ باب: فی تساقط الذنوب؛ حدیث (۳۵۳۴) از عمارة بن شیبب السبائی رضی الله عنه . وقال أبو عیسی الترمذی: هذا حدیث حسن غریب . ا هـ .
- (۲۳) مسلم؛ المساجد؛ باب: استحباب الذكر بعد الصلاة و بیان صفته؛ حدیث (۵۹۷) از ابی هریره رضی الله عنه .
- (۲۴) النسائی در سنن الكبرى؛ حدیث (۹۹۲۸) و در عمل اليوم و اللیلة؛ حدیث (۱۰۰) و همچنین ابن السنی؛ حدیث (۱۲۱) .
- (۲۵) أبوداود؛ الوتر؛ باب: فی الاستغفار؛ حدیث (۱۵۲۳) از عقبه بن عامر رضی الله عنه و همچنین الترمذی؛ فضائل القرآن؛ باب: ما جاء فی المعوذتین حدیث (۲۹۰۳) از او با بسنده و اکتفا کردن به جمله (المعوذتین).
- (۲۶) خارج نمودن آن چه در پانوشت (۱۸) آمده است .
- (۲۷) أبوداود؛ الأدب؛ باب: ما یقول الرجل إذا دخل بیته؛ حدیث (۵۰۹۶) . و امام النووی در الأذکار ذکر کرده و گفته، ابوداود آن را ضعیف ندانسته است .
- (۲۸) البخاری؛ الأطعمة؛ باب: قوله تعالى . [البقرة ۵۷، ۷۲] و [الأعراف ۱۶۰] و [طه ۸۱] . حدیث (۵۳۷۶) از عمر بن ابی سلمة رضی الله عنهما و همچنین مسلم؛ الأشربة؛ باب: آداب الطعام و الشراب؛ حدیث (۲۰۲۲) از او.

- (۲۹) دلیل آن نزد ابی داود وارد شده؛ الأطعمة؛ باب: التسمية على الطعام؛ حديث (۳۷۶۷) از عایشه رضي الله عنها و حديث (۳۷۶۸) از أمية بن محثبي رضي الله عنه. و الترمذي؛ الأطعمة؛ از رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب: ما جاء في التسمية على الطعام؛ حديث (۱۸۵۸) همچنین از اوست رضي الله عنها، بلفظ: (في أوله وآخره). و ابن ماجه در الأطعمة؛ باب: التسمية عند الطعام؛ حديث (۳۲۶۴) همچنین از اوست رضي الله عنها، بلفظ: (في أوله وآخره) همچنین.
- (۳۰) البخاري؛ الأطعمة؛ باب: ما يقول إذا فرغ من طعامه؛ حديث (۵۴۵۸) از ابی امامة رضي الله عنه.
- (۳۱) قسمتی از روایت بخاري است در بدء الخلق؛ باب: صفة إبليس وجنوده؛ حديث (۳۲۷۵) از ابی هريره رضي الله عنه.
- (۳۲) البخاري؛ فضائل القرآن؛ باب: من لم ير بأساً أن يقول: سورة البقرة وسورة كذا؛ حديث (۵۰۴۰) از ابی مسعود الأنصاري رضي الله عنه. = و در بعضی جاها غیر از این در صحيح البخاري. و مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ حديث (۸۰۷) و (۸۰۸) با اندکی اختلاف؛ هم از ابی مسعود.
- (۳۳) أبوداود؛ الأدب؛ باب: ما يقول عند النوم؛ حديث (۵۰۵۵) از نوفل الأشجعي رضي الله عنه.
- و الترمذي؛ الدعوات؛ باب: ما جاء فيمن يقرأ من القرآن عند المنام؛ حديث (۳۴۰۳) هم از او.
- (۳۴) البخاري؛ الدعوات؛ باب: التعوذ والقراءة عند المنام؛ حديث (۶۳۱۹) از عایشه رضي الله عنها. و حديث (۵۰۱۷) هم از او.
- (۳۵) البخاري؛ فرض الخُمس؛ باب: ما ذكر عن درع النبي صلى الله عليه وسلم؛ حديث (۳۱۱۳) از علي رضي الله عنه. و بسیاری از جاهای دیگر. و مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: التسبيح أول النهار وعند النوم؛ حديث (۲۷۲۷) هم از او.
- (۳۶) البخاري؛ الدعوات؛ باب: ما يقول إذا نام؛ حديث (۶۳۱۲) از حذيفة رضي الله عنه. و مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: ما يقول عند النوم؛ حديث (۲۷۱۱) هم از او.

(۳۷) متفق علیه از حدیث ابی هریره رضی الله عنه، البخاری؛ الدعوات؛ باب: التَعَوُّذُ وَالْقِرَائَاتُ عِنْدَ الْمَنَامِ؛ حدیث (۶۳۲۰). و مسلم؛ الذَّكْرُ = والدعاء والتوبة والاستغفار؛ باب: ما يقول عند النوم وأخذ المضجع؛ حدیث (۲۷۱۴).

(۳۸) البخاری؛ الدعوات؛ باب: ما يقول إذا نام؛ حدیث (۶۳۱۳) از البراء بن عازب رضی الله عنه. و مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: ما يقول عند النوم؛ حدیث (۲۷۱۰) هم از او.

(۳۹) البخاری؛ أبواب التهجد؛ باب: فضل من تعاز من الليل فصلی؛ حدیث (۱۱۵۴) از عبادة بن صامت رضی الله عنه.

(۴۰) بهترین زمان برای گفتن ذکرها [ودعاهای] صبح، پس از نماز صبح تا نزدیکی طلوع آفتاب و بهترین وقت برای گفتن [دعاهای] و ذکرهای شام، از نماز عصر تا نزدیکی غروب آفتاب می باشد و در آیهی کریمه نیز به آن اشاره شده است: ﴿ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا ﴾ [سورة طه: الآية ۱۳۰] و هرکس، گفتن ذکرها را در زمان معین آن فراموش کند و در اثنا و میانهی روز، حتی پس از طلوع آفتاب یا در میان شب پس از مغرب بگوید؛ گوییکه شب هنگام آن اذکار را به جای آورده است؛ چنان که رسول اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: (من نام عن حزبه من الليل أو عن شيء منه، فقرأه ما بين صلاة الفجر وصلاة الظهر، = كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ). مسلم (۷۴۷). هرکس از بهره و نصیب خود از ذکرهای شب و یا غیر آن خواب رفت [و فراموش کرد] و آن را میان نماز صبح تا نماز ظهر خواند، = برای او نوشته می شود مانند این که در شب آن را به جا آورده است.

(۴۱) البخاری؛ بدء الخلق؛ باب: صفة إبليس وجنوده؛ حدیث (۳۲۷۵) از ابی هریره رضی الله عنه.

(۴۲) فضیلت این ذکر و آن چه آورده شد، نزد رسول اکرم صلی الله علیه و آله تأیید شده است.

(۴۳) أبوداود؛ الأدب؛ باب: ما يقول إذا أصبح؛ حدیث (۵۰۸۲) از عبدالله بن حُیَیب رضی الله عنه. و الترمذی؛ الدعوات؛ باب الدعاء عند النوم؛ حدیث (۳۵۷۵) همچنین از او. و ترمذی گفت: حدیث حسن صحیح.

- (۴۴) البخاری؛ الدعوات؛ باب: فضل التهلیل؛ حدیث (۶۴۰۳) از ابی هریره رضی الله عنه و حدیث (۶۴۰۴) از ابی ایوب انصاری رضی الله عنه. و مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: فضل التهلیل والتسبیح والدعاء؛ حدیث (۲۶۹۳) هم از او.
- (۴۵) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التسبیح أول النهار وعند النوم؛ حدیث (۲۷۲۶) از جویریہ رضی الله عنها.
- (۴۶) البخاری؛ الدعوات؛ باب: فضل التهلیل؛ حدیث (۶۴۰۵) از ابی هریره رضی الله عنه. و مسلم؛ کتاب: الذکر والدعاء؛ باب: فضل التهلیل والتسبیح والدعاء؛ حدیث (۲۶۹۲) هم از او.
- (۴۷) البخاری؛ أحادیث الأنبياء؛ بابٌ بعد باب: (يزفون)؛ حدیث (۳۳۷۰) از کعب بن عجرة رضی الله عنه. و در بسیاری قسمت های دیگر از صحیح بخاری. و مسلم؛ الصلاة؛ باب: الصلاة على النبي صلى الله عليه وسلم بعد التشهد؛ حدیث (۴۰۵) همچنین از کعب رضی الله عنه. و زیادت [ابراهیم وعلی] در دو جا نزد بخاری رحمه الله. اما عبارت [في العالمين] در روایت مسلم رحمه الله اضافه آمده است.
- (۴۸) قسمتی از حدیث مسلم؛ الصلاة؛ باب: استحباب القول مثل قول المؤذن...؛ حدیث (۳۸۴) از عبدالله بن عمرو رضی الله عنهما.
- (۴۹) قسمتی از حدیث ابوداود؛ باب: فضل يوم الجمعة وليلة الجمعة حدیث (۱۰۴۷) از اوس بن اوس ثقفی رضی الله عنه. و احمد؛ مسند المدینین؛ همچنین از حدیث اوس؛ حدیث (۱۵۷۲۹).
- (۵۰) البخاری؛ الدعوات؛ باب: أفضل الاستغفار؛ حدیث (۶۳۰۶) از شداد بن اوس رضی الله عنه و حدیث (۶۳۲۳) همچنین از او با تأخیر قول: ((أعوذ بك من شر ما صنعت)) و با زیادت لفظ (لك) از قول رسول الله صلى الله عليه وسلم: ((وأبوء لك بذنبي)).
- (۵۱) البخاری؛ الدعوات؛ باب: استغفار النبي؛ حدیث (۶۳۰۷) از ابی هریره رضی الله عنه. و مسلم؛ الذکر والدعاء والتوبة والاستغفار؛ باب: استحباب الاستغفار والاستكثار منه؛ حدیث (۲۷۰۲) از الأغر المزني رضی الله عنه و از ابن عمر رضی الله عنهما.

- (۵۲) أبوداود؛ الأدب؛ باب: ما يقول إذا أصبح؛ حديث (۵۰۶۸) از ابی هریره رضی الله عنه. به لفظ (النشور) در صبح و شام.
- فایده: روایتی که در متن آمده است امام ابن القیم آن را در شرح سنن ابی داود ترجیح داده است با قول: (و این برترین روایت ثبت شده است، زیرا بیدار شدن از خواب صبح به معنای (النشور) و گردیدن و دگرگون شدن و منقلب شدن به سوی خواب در شام به معنای (المصیر) مرگ و رفتن به سوی خداست. نگا: مختصر سنن ابی داود للمندری ص ۳۳۰. و در تعلیق شیخ الألبانی بر صحیح ابی داود رحمه الله ص ۹۵۶ چنین آمده: كذا الأصل، غير از این که در پانوشت، یکی از دو خط تصحیح شده: (وإليك النشور) الأخرية إلى: (وإليك المصير). اه.
- (۵۳) الترمذي؛ الدعوات؛ باب: دعاء علمه النبي صلى الله عليه وسلم أبابكر؛ حديث (۳۵۲۹) از عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما.
- (۵۴) أبوداود؛ الأدب؛ باب: ما يقول إذا أصبح؛ حديث (۵۰۷۴) از عبدالله بن عمر رضي الله عنهما. و همچنین امام احمد در مسند؛ حديث (۴۷۷۰) از او.
- (۵۵) مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عمل ومن شر ما لم يعمل؛ حديث (۲۷۲۳) از عبدالله بن مسعود رضی الله عنه.
- (۵۶) أحمد؛ مسند المكين، از حديث عبدالرحمن بن أبزي رضی الله عنه حديث (۱۴۹۴۲) و همچنین در جاهای بسیاری از حديث او رضی الله عنه. وابن السني در عمل اليوم والليلة؛ حديث (۳۴).
- (۵۷) مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: في التعوذ من سوء القضاء...؛ حديث (۲۷۰۹) از ابی هریره رضی الله عنه.
- (۵۸) أبوداود؛ الأدب؛ باب: ما يقول إذا أصبح حديث (۵۰۸۸) از عثمان رضی الله عنه. و الترمذي؛ الدعوات؛ باب: ما جاء في الدعاء إذا أصبح وإذا أمسى؛ حديث (۳۳۸۸) همچنین از او. وقال الترمذي: هذا حديث حسن صحيح غريب.
- (۵۹) أبوداود؛ الأدب؛ باب: ماذا يقول إذا أصبح حديث (۵۰۷۲) و احمد در مسند؛ حديث (۱۹۱۷۷) هر دو از خادمان رسول الله صلى الله عليه وسلم با زیاد بودن كلمه ي (ثلاثاً) نزد احمد رحمه الله.

حلقه سوم از سلسله (توشه‌ی مؤمن) به پایان رسید و حلقه چهارم به
عنوان (معلم تجوید) در پی آن می‌آید